

Радован Вујадиновић

Т И Ф У С

У први сумрак добауљао је до воћњака, до велике гранате крушке, надомак своје куће. И ту сјео. Више није знао: куд даље?

Био је гладан. И жедан, измучен. Уста му се осушила, усне покупиле, окореле, па крваре. „У кућу нећу, не смијем међу породицу. На мени је опака болест. Беца ће да ми се обрадују, да ме грле. Како да им кажем: не прилазите ми! Бјежите од мене!“

Више се ништа не види. Јово гледа, труди се да не испусти из вида свој дом. Испред очију му се мрешка, једва назире кров. „Е, да ми је шоља млијека, оног нашег кад Роса укисјели, попио бих кило удушак! . . . Али, како би они, послије, узели ту чашу? Заразио бих, тако, ћецу. . . Нећу да идем кући, да трујем породицу, па нека умрем!“

Кајао се што је дошао, што се помјерао из шуме, зашто није остао гдје је и запро. „Могоа сам и тамо умријети. . . Нека ме орлови разнесу, да ме нико не дохваћа, да за мене не зна. . . Била би ми безбједна породица, а онако. . . Али, ето, не могу. Ужелио сам се. . .“

И Јово је чврсто ријешо да не иде у своју кућу. Чекао је да неко наиђе, неко познат. „Ноћас ће бити хладно, не могу издржати, хвата ме драг. . . Е, да ми је парче хљеба и шоља млијека, чини ми се — оздравио бих. Кад би Роса знала, па да ми изнесе. Рекао бих јој: не прилази ми близу, стави ту па се одмакни, на мени је тифус“.

Појавио се месец на врху Куновице, усукао се, за бо рог устрану. Блиједа свијетлост се мрешка, испред очију му се врти. Ипак, сад мало боље види кров своје чабаве потлеушице; шћућурила се у страни, испод меће, врата јој се само мало при врху виде.

Надао се да ће се синоћ неко појавити. Али — нигде никога.

Одоздо, из дубоког кањона, допире шум ријеке, чује се рика валова.

Јово наслонио главу уз стабло, цвокоће, вилице му се тресу. А снаге — ни за ноктом. Јесења ноћ стеже. Срећа је што је сува.

Тек што је мало придријемао, тргнуо се, као из бунила. „А ко зна има ли ико у мојој кући! Шпијуна има на све стране. Данас никоме не мош вјеровати.. Шта ли је са њима? Можда су у збјегу, крију се по пећинама? Више ни миш у рупи није слободан.”

Срце му задрхта, узнемирио се, исколачио очима. „Никога нема! Можда су... ко зна... ко зна има ли ико жив... Моја Бецо... Моја Росо!”

Прикупио је сву снагу и подигао се, нагобељио се, и, метар по метар, спуштао се низа страну. Хтио је да ближе приђе кући, да прође са друге стране, да види имали свијетла на прозору. „Е, будала ли сам, можда су у њој четници!”

Нашао је неку задолицу и у њој се зауставио. И легао, мало се опружио, ријешо да ту сачека јутро. Али — овдје је било још студеније. Горе га је крушка бар мало заклањала.

У Градинском куку чу се неки глас. Притаји се, прислони ухо на траву, ослушну. Сада се ништа не чује. Ноћ освојила, хладноћа стеже. Јово не може да се смири. На отвореном простору, нема за шта да се заклони, а ноћник дере, кроз кости пролази. Сломила га болест, изнемогао, тресе се као јасиков лист.

„Како ми то раније није пало на ум? Ни мој командир се није сјетио. Чим сам га упитао, рече: „Ајде, ајде, остани док оздравиш, опорави се мало, а онда се прикључи герили.” О томе, тада, нијесам размишљао.“

Пузио је по њиви, нашао једну стару бразду и легао у њу, као у корито. „Прије двије године овуда сам орао, жито је било као сат меда. Гледај, сад све зарасло у коров.“

Покушао је да се мало смири, да придријема, да ту сачека јутро. Узалуд, језа га све више подузима. Дрхтао је, цвокотао. Размишљао је: шта да ради, мучио се. Ишао би у шталу, али се бојао да и тамо има четника. Не би успио ни метка опалити, претукли би га. На крају, ријешо је да се удаљи од своје куће.

Пузио је, сада, уза страну, према воћњаку. И опет дошао под стабло гранате крушке, под њену крошњу, заклонио се иза стабла, саставио браду и кољена.

И тако, у клупчету, дочекао је зору.

Кад се дијелио дан од ноћи, било му је најтеже. Био је премро, претрнуо, укочио се. Уста није могао да отвори. Ни да се исправи. Ни ноге да опружи. Јечао је од муке.

Наједном, на његовој кући, отворише се врата. Изађе Роса, оде иза куће, па се брзо врати. Јово се трже, хтједе да је зовне, али — ништа није могао да изустн,

аваза да да од себе. Махнуо је мало руком, али жена ништа не примијети, не гледа никуд настрану, не подиже поглед, уће у кућу.

„Живи су!” — Јову је лакнуло. Тргуо се, живнуо, Велики камен туге пао је са његова срца. Чекао је, трљао руке, лице, цјеванице, кољена. Груды су му се надимале, дахтао је.

И сунце се појавило, а из куће нико не излази.

„Нећу у кућу, не смијем! Нека ми донесу нешто хране, овдје под крушку, али да ми нико не прилази...”

У неко доба, кад се већ добро одјутрило, појави се дјечак.

„Мсј Иван! Ено га!” — гракнуо је. Махао је рукама, али дјечак га не види. Као да је знао, међутим, упутио се навише, уза страну, према воћњаку. „Гдје ли је то кренуо? Раније је овдје горе правио љуљашку... Можда опет оће нешто да прави.” Загледа се горе и примијети нарамак грања. „Скупили дрва, оће да узме, да наложе...”

— Иване! — зовну га тихо.

Дјечак не чује. Отац маше руком, удара дланом о длан, зове га тихо. Дијете иде мало косо, бочно окренуто. Зовнуо би га јаче, сад му се мало повратила снага, али се боји: уплашиће га, престравиће се, мали је, још му не-ма ни десет година.

Иван је ишао мало тако, косо, а онда се окренуо на другу страну, према крушци. Отац му је махао. Дјечак, кад га угледа, стрекну, крикну, устукну назад, хтједе да бјежи, али за тренутак застаде. Отац се подиже, зовну га мало јаче.

— Тата! — викну дјечак, и потрча према њему, рашири руке.

— Стани! Иване, стани, не прилази ми!

Дијете трчи, не чује, хоће му у загрљај.

— Иване, стани! Не прилази! Ја сам болестан, прећи ће болест на тебе... Иди кући, зови мајку...

Млатарао је рукама око себе, бранио дјечаку да не прилази.

И дјечак се уплаши. Заплака, и клизну низа страну.

Брзо је Роса дошла. Хоће и она — право њему, да га подигне.

— Не, Росо, не прилази!... На мени је тифус... Болестан сам... Дај ми мало млијека... Донеси, тури ту, на ову међу, објасни беци, не прилазите ми, болест је тешка, опака, преноси се.

Жена стала, збунила се, не зна шта да ради, никако да схвати.

— Јесте ли сви живи и здрави? — питао је.

— Још смо сви на броју... Како си ти? — тек се снабе да га упита.

Иван је брзо учинио глас герилцима. Однио им хлеб за доручак и казао: дошао тата, али слаб, неће у кућу, не може да иде, тражи да га пренесемо код вас, у пећину.

ПОРТАЛ
ПОРТОВА

Брзо су направили носила и пренијели га у пећину. Јова је раније, са њима, био у герили неколико мјесеци. Набрали су лишћа и грања и смјестили га у један запећак, тамо где је било најсувље, и замаскирали га.

Вечеру им је опет донио Иван. Нико му није могао забранити. Хоће да види тату. Врзмао се око њега, загледао носила на којима су га другови донијели, пипао његову пушку.

Следећег дана није дошао.

Роса је донијела храну герили. Била је у лицу црна као земља. Али — никоме ништа није рекла.

Сјутрадан ни ње није било. Ни увече није дошла.

— Шта је могло бити? — питали су се.

— Можда су у селу четници?

Јову ништа нијесу говорили, нијесу смјели да му кажу, да га узнемиравају, био је много болестан.

Сјутрадан је дошла Роса. Али само под пећину, тукнула камен од камен, онако како је радила кад је била највећа опасност, оставила храну и удаљила се.

— Нешто није у реду — рекао је Љубо. Четника нема у селу, чим је она успјела да дође, али — ја морам отићи до њих да видим: зашто дјечак, као и до сада, не доноси храну.

Кад се вратио отуда, донио је мртву главу на раменима.

— Мали се тешко разболео... Ухватио га тифус — рекао је тихо, да Јово не чује.

Роса опет није дошла.

Чекали су је цијели дан. Предвече је отишао Љубо код њих.

Иза поноћи се вратио.

— Мали је умро... Сахранили смо га — рекао је сломљено.

ПОВЕЉА
ОКТОБРА